

dergipark.org.tr/pub/alinterisosbil

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

| e-ISSN 2602-229X |

PRENSİP

<https://prensip.gen.tr>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

RESEARCH ARTICLE

İklim Krizi: Çevresel Bilincin Seramik Sanatına Yansıması

Climate Crisis: Reflection of Environmental Awareness in Ceramic Art

Melike NÜKTE DİNÇER

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Seramik Bölümü, Konya, Türkiye

Geliş Tarihi/Received Date: 27.05.2025

Kabul Tarihi/Accepted Date: 17.10.2025

ÖZ

Bu makale, sanatın toplumsal değişimin bir aracı olabileceğine inanan seramik sanatçıların eserlerine odaklanmaktadır. İklim değişikliğine verdiği tepkilerle Ayumi Horie, Julia Galloway, Amy Snider ve Julianna Zwierciadlowska-Rhymer, Courtney Mattison, Özge Tan, Kate MacDowell ve Ekrem Coşkun'un çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Her biri izleyiciyle diyalog kurmayı ve olumlu çevresel eylemleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Horie, Demokratik Kupa serisine 2016 yılında başlayarak 2018 yılında farklı kültürden insanları tartışmaları için bir araya getirmiştir. Galloway, Gezgin Albatros'un başının kesilmesi ve neslinin tükenmesinin eşliğine gelmesi karşısında yaşadığı üzüntüyü, Yeni İngiltere'nin nesli tükenme tehlikesi altında olan türlerine dikkat çekmek için klasik cenaze küpleriyle ifade etmiştir. Amy Snider'in nesneleri, dünyadaki eriyen buzullar ve bu buzulların parçalanmasına neden olan iklim krizi üzerinedir. Julianna Zwierciadlowska-Rhymer'in heykel enstalasyonları toplumun yemekle ilişkisini araştırmaktadır. Yirmi birinci yüzyıldaki israfın yanı sıra hayvanlara ve gıda katkı maddelerine yapılan muameleye dikkat çekmek için eserler üretmektedir. Özge Tan, iklim kriziyle yaşanan olumsuzlukları deniz canlıları üzerinden aktarmaktadır. Son olarak Ekrem Coşkun, küresel değişimin yalnızca doğamızı değil kültürel değerlerimize de olan tahribatlara dikkat çekmektedir. Makalede ele alınan sanatçıların iklim krizi gerçeğini izleyene aktarırken tek bir hedefi bulunmaktadır. Yaşanabilir bir gelecek bırakma hedefi ve ümidiyle eserlerini üreten sanatçılar, toplumda oluşturdukları farkındalıkla dikkat çekmektedir. Çalışmanın amacı ise iklim krizi üzerine üretilen eserlerin günümüz seramik sanatına yansımasını açıklamaktır. Araştırmanın özellikle seramik sanatı alanında diğer sanatçılara ve çalışmalarına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim Krizi, Doğa, Sanat, Sanatçı, Seramik.

ABSTRACT

This article focuses on the works of ceramic artists who believe that art can be a tool for social change. The works of Ayumi Horie, Julia Galloway, Amy Snider and Julianna Zwierciadlowska-Rhymer, Courtney Mattison, Özge Tan, Kate MacDowell and Ekrem Coşkun stand out with their responses to climate change. Each aims to engage the audience in dialogue and encourage positive environmental action. Horie began her Democratic Cup series in 2016, bringing together people with different environmental views for discussions in four different Minnesota cities in 2018. Galloway expressed her grief over the decapitation and near-extinction of the Wandering Albatross with classic funeral urns to draw attention to New England's endangered species. Amy Snider's objects address discourses on the world's melting glaciers and the climate crisis that is causing them to crumble. Julianna Zwierciadlowska-Rhymer's sculptural installations explore society's relationship with food. She creates works to draw attention to waste and extravagance in the twenty-first century, as well as the treatment of animals and food additives. Özge Tan conveys the negative aspects experienced with the climate crisis through sea creatures. Finally, Ekrem Coşkun draws attention to the damage that global change has caused not only to our nature but also to our cultural values. The artists discussed in the article have a single goal while conveying the reality of the climate crisis to the viewer. Artists who produce their works with the aim and hope of leaving a livable future attract attention with the awareness they create in society. The aim of the study is to explain the reflection of the works produced on the climate crisis on today's ceramic art. The research is aimed to contribute to other artists and works, especially in the field of ceramic art.

Keywords: Climate Crisis, Nature, Art, Artist, Ceramics.

Please cite this paper as follows/Atf için:

Nükte Dinçer, M. (2025). İklim krizi: Çevresel bilincin seramik sanatına yansıması. *Alnteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 228-248. <https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.1707283>

GİRİŞ

İklim değişikliği, uzun süren bir dönemde birden fazla sebebe bağlı olarak iklimin ortalama durumuna göre gelişen değişiklikler şeklinde ifade edilmektedir (Bilbay & Karaca, 2025, s. 1598). İklim değişikliği, dünyanın varoluşundan beri kara ve deniz sıcaklığı, volkanik etkenler, buzul çağı vb. ekstrem dönüşümler meydana gelerek iklimin dönemsel olarak değişmesine sebep olarak görülmektedir (Bilbay & Karaca, 2025, s. 1598). Başka bir deyişle sanayi ile beraber fosil yakıt kullanımı, ormanlık alanların yok edilmesi, insan kaynaklı olarak atmosfere salınan sera gazı oranının hızlı bir şekilde artış göstermesi neticesinde yüzey sıcaklığındaki ilerleme ile iklimde oluşan değişiklikler olarak tanımlanmaktadır (Bilbay & Karaca, 2025, s. 1598). 19. yüzyılda iklim değişikliğinin kavram olarak literatürde yer aldığı görülmektedir. 1896 yılında ilk defa İsveçli kimyacı Svante A. Arrhenius araştırmalarında atmosferdeki karbondioksit miktarındaki küçük farklılıkların dahi yüzey sıcaklıklarını yükselteceğini belirtmiştir. Bu etkinin de iklim değişikliğine sebep olacağını öngörmesiyle ortaya çıkmıştır (Bilbay & Karaca, 2025, s. 1598).

İklim bilimcileri, insanların son 200 yıldır küresel ısınmanın neredeyse tamamından sorumlu olduğunu belirtmektedir. İnsan faaliyetleri, en azından son iki bin yıldır dünyayı herhangi bir zamandan daha hızlı ısıtan sera gazlarının oluşmasına sebep olmaktadır (WWF, 2024). Dünya yüzeyinin ortalama sıcaklığı artık 1800'lerin sonlarında (sanayi devriminden önce) olduğundan yaklaşık 1,2°C daha sıcak olduğu bilinmektedir. Son on beş yıl (2010-2024) kayıtlardaki en sıcak yıl olarak belirtilmektedir (WWF, 2024).

Birçok kişi iklim değişikliğinin esas olarak daha çok sıcaklık anlamına geldiğini düşünmektedir. Ancak sıcaklık artışı hikâyenin sadece başlangıcıdır. Dünya her şeyin birbirine bağlı olduğu bir sisteme sahip olduğu için, bir alandaki değişiklik diğer tüm alanlardaki değişiklikleri etkilemektedir. İklim değişikliğinin sonuçları arasında yoğun kuraklıklar, su kıtlığı, şiddetli yangınlar, yükselen deniz seviyeleri, seller, eriyen kutup buzulları, yıkıcı fırtınalar ve azalan biyolojik çeşitlilik yer almaktadır. Küresel etkinin büyümesi, kolektif eylem ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bilimsel raporlar ve politik gelişmeler iklim krizinde önemli bir rol oynarken, sanatın farkındalığı artırma ve bireyleri harekete geçirme gücünü kullanmak aynı derecede önemlidir. Sanat, duyguları harekete geçirme, sohbetleri başlatma ve bireyler ile çevre arasında derin bir bağ oluşturma konusunda eşsiz bir güce sahiptir. Bu sebeple iklim değişikliği kriziyle mücadele çabalarını motive etmek için etkili bir araç görevi görmektedir. Görsel hikayeler aracılığıyla sanat, karmaşık iklim bilimini ve zorluklarını her kesimden insana iletebilir. İlham verici görseller, sanat eserleri, görsel hikayeler, infografikler ve çizimler, iklim kavramları, istatistikleri ve bunların insanlar ve ekosistemler üzerindeki etkileri konusunda kamuoyunun anlayışını artırmaya yardımcı olabilir (WHO, 2025).

Sanatın küresel iklim değişikliği hareketindeki rolü, düşünme ve söylem için yeni platformlar sağlayarak kişisel katılımı derinleştirmektir (Jigssa, 2023). İklim değişikliği tartışmasız 21. yüzyılın en büyük zorluğudur. Dünyanın dört bir yanındaki bilim insanlarının onlarca yıldır araştırdığı, tartıştığı, modellediği ve hafifletmeye hazırlandığı bir konudur. Bilim camiası iklim değişikliğinin hızla artan tehditleri konusunda büyük ölçüde hemfikirdir. Ancak iklim değişikliğine yönelik bölgesel farkındalık ve tepkiler çeşitlilik göstermektedir. Sanatçılar 1960'lardan beri çevresel sorunlara yanıt vermekte

ve son yirmi yıldır sanatlarında iklim değişimine daha fazla dikkat çekmektedir. İklim krizini ele alma aciliyeti küresel bir sorun haline geldikçe, sanatçılar iklim krizi hakkında toplumu etkileme gücünü fark etmiştir. İklim değişikliğinin getirdiği zorluklar karmaşık olsa da, sanatın buna karşı girişimlere dahil edilmesi benzersiz bir bakış açısı ve dönüştürücü bir potansiyel sunmaktadır. Sanatın farkındalığı artırarak, empatiyi, diyalogu ve davranış değişikliğini teşvik ederek, bireyleri ve toplulukları sürdürülebilir eylemlere dahil edebileceği söylenebilir.

Sanatçıların iklim krizi hareketinde bazılarının nicel verilerle ve bilim insanlarıyla görüşmeleri sonucunda üretim yaptığı bilinmektedir. Diğerleri ise çevre sorunlarına toplumu dahil etmek için deneysel sanat yaratmak amacıyla verileri görselleştirmektedir. Sanatçı sanat pratiğini hangi yolla yaparsa yapsın, araştırma, gözlem ve yorumlama yöntemlerini mutlaka kullanmaktadır. Bilim insanları, verileri nesnellığe doğru eğmek için duygulardan ve önyargılardan uzaklaşmaya çalışırlar. Sanatın boşluğu doldurabileceği yer burasıdır, bireyleri duygu ve empati yoluyla bilimsel bir kavrama bağlayabilir. Sanat insanların psikolojik mesafeyi aşmalarına ve eleştirel düşünme yetilerini geliştirmelerine yardımcı olma potansiyeline sahiptir. Daha önce galeriler ve laboratuvarlarla sınırlı olan sanat ve bilim etkileşimleri, geleneksel kurumların dışında sosyal, politik, ekonomik ve çevresel bağlamlarda yaygın hale gelmiştir (Stoknes, 2015). Bu, örneğin toplulukları yaratıcı-katılımcı süreçlere dahil ederek geleneksel gönderici-alıcı paradigmasını değiştirmiştir (Hawkins, 2016).

Katılımcı sanat, farklı sektörlerden ve bağlamlardan insanları bir araya getirme, sanatçılar, bilim insanları ve toplum arasında diyalogu ve ağların oluşturulmasını destekleme potansiyeline sahiptir. Bu tür sanat temelli uygulamalar diyalogu kolaylaştırabilir ve bu da daha derin bir anlayışın geliştirilmesine yol açabilir. Sanatta küresel iklim değişikliğiyle ilgili yaptıkları projelerle dikkat çeken Greenpeace Philippines uluslararası çevre örgütü Greenpeace'in Filipinler'deki yerel koludur. Kuruluş amacı sanatın gücünü kullanarak toplumun farkındalığını artırmak ve iklim krizine karşı mücadele etmektir.

Şekil 1. Greenpeace Philippines, Washes Up (Karaya Vuran), 2017.

Greenpeace Philippines'in başlattığı, tamamı okyanustan toplanan plastiklerden inşa edilen 15 metrelik karaya vuran balina heykeli (Şekil 1), son on yılın en bilinen çevresel sanat projelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ağız plastik çöp poşetleri,

şişeler, kaplar ve terliklerle dolu balina, Güneydoğu Asya ülkelerinin çevre bozulmasını durdurma konusundaki acizliğini açıkça ortaya koyan bir yorumdur. Heykel, Aralık 2016'da Davao del Norte'deki Samal Adası'nda ölen dokuz metrelik genç bir ispermeçet balinasından esinlenerek üretilmiştir. Hayvan, 40 kilo plastik çöp yiyerek bağırsaklarını tıkamış ve bunun sonucunda açlıktan ölmüştür. Projenin yönetmeni Biboy Royong, grubun ölü balınayı replikalarında tasvir etmeye nasıl karar verdiğini şöyle anlatmaktadır: “Şeklini, rengini, dokusunu, boyutunu ve oranlarını gerçek karaya vurmuş balinaların resimlerinden esinlenerek oluşturduk. Hatta çürüyen bir balınayı göstermeyi seçtik, bu yüzden topladığımız plastik çöpleri kullanarak derisinin dokusuyla daha çok oynadık. Bölge halkını şaşırtmak istedik. Bunun işe yaraması için gerçekçi bir ölü balınayı dikkatlice tasarlamamız gerekiyordu” (Stewart, 2018).

Projenin 2018 yılındaki duyurusunda Greenpeace Philippines üyesi olan Vince Cinches şu açıklamayı yapmıştır: “ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) bölgesinin okyanuslardaki plastik kirliliğine olan katkısı göz ardı edilemez ve halihazırda endişe verici boyutlara ulaşmış durumda. ASEAN üyelerinden bu konuyu aciliyet duygusuyla ele almalarını ve liderlerimizden bölgesel iş birliği, kurumsal sorumluluk ve geniş çaplı kamuoyu eğitimi yoluyla plastik kirliliğine karşı cesur adımlar atmalarını talep etmelerini istiyoruz” (Greenpeace Philippines, 2018).

Dünyanın en sevilen deniz hayvanlarından birinin 10.000 pound (yaklaşık 4.5359 kg) plastikten yapılmış görüntüsü, Manila'nın güneyindeki sahilde yürüyen ziyaretçilerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Heykelin fotoğrafları sosyal medya platformunda viral olmuş ve Greenpeace Filipinler'in Facebook sayfaları yorumlarla dolmuştur. Birçok kişi balina fotoğrafının hayatlarında gördükleri en rahatsız edici şeylerden biri olduğunu ifade etmiştir. Kurulumla aynı anda Greenpeace Philippines, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği'nin (ASEAN) tamamının okyanuslardaki plastik kirliliğine karşı önlem alması çağrısında bulunan bir çevrimiçi imza kampanyası başlatmıştır. ASEAN liderlerinin harekete geçmesi çağrısını destekleyen imza sayısı her zamankinden daha fazla olmuştur. Washes Up'ın dünya çapında gördüğü ilgi, yaratıcılarının yaratıcılık, tasarım ve kamusal medyanın en iyi kullanımı kategorilerinde birçok uluslararası ödül kazanmasına neden olmuştur. Bunlar arasında Cannes Lions Uluslararası Yaratıcılık Festivali, Açık Hava Aslanları için Altın Aslan, Tasarım için Gümüş Aslan, Asya-Pasifik Tambuli Ödülleri'nde Açık Hava, Medya ve Dijital için Büyük Ödül ve New York Reklam Festivalleri'nde Kamu Hizmeti Açık Hava'da En İyi Medya Kullanımı kategorisinde Üçüncülük Ödülü yer almaktadır. Bugüne kadar, Washes Up, insanların biyosferi (Dünya'daki yaşam bölgesi) yok ettiği konusunda insanları uyarmak için yaratılmış en tanınmış ikonlardan biridir. Bu çalışmanın etkisi plastik kirliliğe karşı harekete geçmeye motive etmekte başarı elde ettiği söylenebilir. ASEAN Biyoçeşitlilik Merkezi'nden (ACB) 2 Temmuz 2018 tarihli bir duyurusunda, ASEAN'ın plastik atıkları azaltma hareketine katıldığını belirtmiştir. Los Banos, Filipinler'de plastik poşet kullanımını düzenleyen ilk belediye olmuş, aynı zamanda plastik pipet, plastik bardak ve tabak kullanımını yasaklamıştır. Bildiride ayrıca atık yönetimi yasa ve politikalarının revize edileceği belirtilmiştir (Greenpeace Philippines, 2018). Greenpeace Philippines'in yarattığı farkındalık örneğinden hareketle; sanatçıların da benzer biçimde büyük toplumsal sorunları görünür kıldıkları ve bu sorunların çözümüne yönelik farkındalık

oluşturarak dolaylı katkı sağladıkları söylenebilir. Bu durum postmodern sanatın toplumsal katılımcı rolüne adım attığı tarihten itibaren görülmektedir.

Sanat ve iklim değişikliği projelerinin temel hedefi her zaman doğrudan harekete geçme çağrısı olmayabilir; ancak bireylerin çevre dostu davranışlar sergilemesi, bu projelerin önemli bir kazanımıdır. Yeni bir bakış açısı sunmanın ötesinde, sanatın toplumu iklim değişikliği konusunda harekete geçirme kapasitesi göz önüne alındığında araştırmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonucunda, sanat ve iklim değişikliği projelerinin küresel iklim krizine dair farkındalık oluşturduğu ve her birinin kendi özgün yaklaşımıyla değerli bir katkı sunduğu anlaşılmıştır. Büyük çaplı kamusal sanat projelerinden küçük ölçekli yerel projelere kadar her sanat eylemi, iklim değişikliği hareketi tarihinin bir parçası haline geldiği ve iklim değişikliğine yanıt veren sanatçıların etkisinin arttığı söylenebilir. Yapılan araştırmalar sonucunda birçok alanın iklim krizine dair söylemlerinin ve projelerinin olduğu gözlemlenmiştir. Ancak seramik sanatçılarının bu alanda görünürlüğünün nispeten az olduğu kanısına varılmıştır. Bu sebeple araştırmanın amacı, seramik üreten sanatçıların iklim krizine yaklaşımlarını ve söylemlerini görünür hale getirmektir. Aynı zamanda seramik sanatında iklim değişikliğine yönelik çalışmalar yapan sanatçılara dair bilgilerin literatür eksikliği bu çalışmanın oluşturulmasına sebep olmuştur. Makalede seramik sanatçıların ve eserlerinin iklim değişikliği katılımına ve eylemine ne şekilde katkı sağladığı araştırılmıştır.

İKLİM KRİZİNİN SERAMİK SANATINA YANSIMASI

Amerikalı seramik sanatçısı Ayumi Horie 2016 seçimleri öncesinde partizan siyaset ve zehirli atmosfer hakkında bir şeyler yapılması gerektiğine karar vermiştir. Horie, küçük tarafsız grupların saygı ve şefkat mesajlarını yaymaları için fon sağlamak amacıyla sınırlı sayıda üretilen porselen fincanlar satabilecek bir tasarımcı ve üretici grubunun olup olmadığını görmek için araştırmaya başlamıştır. Fincanların “en demokratik nesnelere olduğunu, herkesin en az bir tane fincana sahip olduğunu ve güne onlarla başladığını” fark etmesi üzerine The Democratic Cup isimli bir proje başlatmıştır (Şekil 2). The Democratic Cup (Demokratik Kupa) üretmekteki amaç, sistemik ırkçılık ve ötekileştirilmiş gruplara yönelik önyargıyı kırmak ve bu gruplarda ihtiyaç sahiplerine yardım etmek için 100.000 dolar toplamaktır. Bardaklar satışa sunulduğu anda kısa bir süre içinde tükenmiş ve projenin başarısı sonucunda Horie, fincan gibi basit bir ürün üzerinden farklı görüşleri bir araya getirmenin ve medeni bir söylem yaratmanın birçok amaca fayda sağlayabileceğini ortaya koymuştur (Hargens, 2019).

Horie'nin 20 yıl boyunca geliştirdiği uygulama, seramik, fotoğrafçılık ve sosyal uygulama dahil olmak üzere birçok medyayı kapsamıştır. Ancak birincil odak noktası işlevsel seramik üretimidir. Çalışmaları genellikle duygusal bir tepki uyandırmayı, bireysel kırılma keşfetmeyi ve insanlarla toplulukları arasındaki bağlantıyı derinleştirmeyi amaçlayan hayvan çizimleri veya diğer görsel öğeler içermektedir. Büyük ölçekli seramik projeleri arasında Demokratik Kupa Projesi, Portland Tuğlası, Obamaware ve Pots in Action (Eylemdeki Çömlükler) yer almaktadır.

Şekil 2. Ayumi Horie, The Democratic Cup (Demokratik Kupa), 2018.

Horie, 2018 yılında Minneapolis'teki Northern Clay Center ve küratörü Ursula Hargens ile bir ortaklık kurarak "yavaş aktivizm" olarak adlandırdığı hareketi başlatmıştır. Yavaş aktivizm, özellikle iklim krizi hakkında fikir ayrılığı yaşayan insanları bir fincan kahve eşliğinde medeni ve katılımcı bir sohbet gerçekleştirebilecekleri bir harekettir. El yapımı fincanlar böylece toplumsal değişimin bir aracı haline gelerek, sanatın interaktif gücünü ortaya çıkarmıştır (Hargens, 2019).

ABD'nin farklı şehirlerindeki insanlara, kendi bölgelerindeki kahve sohbet gruplarına katılım çağrısı yapılmıştır. Küratör Ursula Hargens proje hakkında şunları ifade etmiştir: "Geçtiğimiz sonbaharda görüşmeler planlanırken, temas kurulan birçok kişi, yerel toplulukları içinde anlaşmazlık yaratmaktan endişe duydukları için, aynı fikirde olmadıkları kişilerle oturup konuşmaktan çekiniyordu. Etkinlik gününü birkaç kişi iptal etti. Bu çekingenlik, günümüz siyasi ikliminde var olan temel bir korkuyu ortaya koydu ve farklı gruplar arasında dürüst tartışmalar için güvenli alanlar yaratmanın gerekliliğini gösterdi" (Horie, 2019).

Projeye katılan katılımcılardan biri sergi ile ilgili düşüncelerini; "Demokratik Kupa deneyimimi çok sevdim. Muhtemelen 5 saat daha konuşabilirdik! Mahallemizde kültürler arası engelleri ortadan kaldırmak için böyle bir şeyi deneyeceğim için çok heyecanlıyım. Beni davet ettiğiniz için teşekkür ederim" (Hargens, 2019) şeklinde ifade etmiştir.

Horie'nin "yavaş aktivizmine" katılmayı seçenlerin, topluluklarındaki daha fazla insanla bağlantı kurarak, iklim krizi hakkında bölünmeye değil uzlaşma doğru çalışmak için motivasyonla ayrıldıklarını söylemek mümkün. Ayumi Horie, seramiğin toplumsal, politik ve çevresel değişimin aracı olabileceğine inanan tek kişi değil. Demokratik Kupa serisine başladığından beri, diğer seramik sanatçıları da eserlerini kullanarak izleyicileri iklim krizi hakkında meşgul etmeye teşvik etmiştir. Bunlar arasında insanların yalnızca türlerin yok olmasına yol açarak gezegenimiz üzerindeki yıkıcı etkisi, okyanusların ısınması ve buzulların erimesi değil, aynı zamanda Covid19'un başlangıcından bu yana gıda tedarik zincirinin güvenliği yer almaktadır. Farkındalık ve tartışma yaratmak için kil malzemesini bir araç olarak kullanan ve mesajlarının değişimi teşvik edebileceğini uman sanatçıların sayısı giderek artmaktadır.

Julia Galloway de Ayumi Horie gibi iklim krizini dert edinen bir seramik sanatçısıdır. Aynı zamanda Montana Üniversitesi, Missoula Sanat Okulu'nda profesör olarak görev yapmaktadır. Galloway, hem kendisinin hem de öğrencilerinin toplumda farkındalık yaratmasıyla tanınmaktadır. Annesinin 1970'lerde aktif bir feminist olması nedeniyle toplumsal ve politik meseleleri ele alma konusundaki kararlılığı onun için bilindik bir tavidir. Galloway bir ifadesinde şu sözlere yer vermiştir: “Kişisel olanın politik olduğunu, özel olanın kamusal hale geldiğinde değişimin meydana gelebileceğini öğrendim. Bu, sorun çözümede sıklıkla kullandığım felsefedir; Görünmeyen (özel) bir şey görünür (siyasi) hale geldiğinde, işte o zaman değişimi gerçekleştiririz” (Galloway, 2019).

Galloway, AIDS hastalığının ölümlere sebep olduğu yıllarda Washington DC'deki bir alışveriş merkezinde AIDS Memorial Quilt (AIDS Anıtı Yorganı) isimli çalışmayı gördüğünde ölümü görünür kılma fikrinin birçok insanı etkileyebileceğini ve değişim için ivme yaratabileceğini fark etmiştir. Bunun yanı sıra Japon asıllı Amerikalı seramik heykeltıraş Akio Takamori'nin 2017'deki ölümü ve Apology/Remorse isimli son sergisi, Galloway üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Özür dilemesi gereken her şeyi ve pişmanlık duymasına neden olan şeyleri düşünmeye başlamış ve kafasında listeler yaptıktan sonra, aklına gelebilecek en pişmanlık verici şeyin insanların çevre üzerindeki etkisi olduğuna karar vermiştir (Galloway, 2019).

Galloway, bunun üzerine nesli tükenmekte olan türler için porselen kaplı kavanozlar yapmaya başlamıştır. Sanatçının, nesli tükenmiş veya ciddi şekilde tehlike altında olan tüm hayvanların doğru bir listesini çıkarması epey zaman almıştır. Araştırmaları sonucunda "nesli tükenmiş" teriminin tanımlanması gerektiğini de keşfetmiştir (Galloway, 2019). Ayrıca, insanların iklim değişikliğinin aracı olarak doğal nedenleri geride bırakarak biyosferi etkilemeye başladığına inandığı tarihi de belirlemesi gerekmiştir. Galloway, çalışmalarına "nesli tükenmiş" teriminin ortaya çıktığı Sanayi Devrimi'nin sonundan başlamayı seçerek; nesli tükenmiş veya tükenme tehlikesi altında olan türlerin ayrıntılı bir listesi için ABD Balık ve Yaban Hayatı web sitelerinin resmi listelerini incelemiştir. Sadece New England bölgesine odaklanıldığında bile, 300'den fazla hayvanın tehlike altında olduğunu fark etmiştir.

Şekil 3. Julia Galloway, American Bury Beetle (Amerikan Gömücü Böceği), 2019.

Şekil 4. Julia Galloway, Atlantic Leatherback Turtle (Atlantik Deri Sırtlı Deniz Kaplumbağası), 2019.

Galloway klasik porselen cenaze külü vazosu formundan yola çıkarak, formlar üretmeye başlamıştır. Cenaze külü vazosu geleneksel olarak kremasyon küllerini tutmak için kullanılır. Ölüm ve kaybı temsil eden güçlü bir ikondur. Cenaze külü vazosu, Avrupa, Akdeniz, Avustralya ve Asya'da farklı kültürlerde olduğu gibi, yerli Amerikan topluluklarında da yaygın olarak kullanılmıştır. Sanatçı, Amerika Birleşik Devletleri'nde tehdit altındaki, soyu tükenmiş veya kurtarılmış türlerden her biri için bir tane olmak üzere cenaze kül vazoları yapmaktadır. Vazolar porselenden üretilen ve ortalama bir insanın küllerini tutacak şekilde boyutlandırılmıştır. Vazoların amacı kullanım amaçlı olmayıp, mecazi olarak henüz kullanılmadıkları için bir umut göstergesi olarak boş sergilenmektedir.

Galloway vazoları renkli sırlarla renklendirmektedir. Kavanozların yüzeyinde resmedilen türler arasında The American burying beetle (Şekil 3), the American prairie bird, and the Atlantic leatherback turtle (Şekil 4) yer almaktadır. Kaplumbağalar kirlilik, teknelere ve pervanelerine çarpma, yaşam alanlarının tahribi, kaçak avcılık ve avcılık yoluyla avlanma nedeniyle tehlike altında olan hayvanlar arasındadır. Amerikan Gömme Böceği, yaşam alanlarının daralması ve pestisitler nedeniyle nesli tükenen bir diğer hayvandır. Sanatçı, tehlike altındaki türlerin korunması hakkında kanunun onları yeterince koruyamadığını, ağların, gemilerin seyahat hızları, pestisit gibi kimyasal maddeler ve insanların doğaya karşı tutumu gibi konularda mevzuat çıkarılması gerektiği düşüncesiyle eserlerini üretmektedir. Tehlike Altındaki Türler Projesi felsefi, kavramsal ve fiziksel olanı harmanlamaktadır.

2019 yılında 300'den fazla tamamlanmış küp, Harvard Üniversitesi Sanat Ofisi'nin 224 numaralı galerisinde sergilenmiştir. Sanatçı, kasıtlı olarak vazoları kaideler ve duvar rafları üzerine yığarak "...izleyiciyi tehdit altındaki, nesli tükenmekte olan türlerin çokluğuyla boğmak" istediğini ifade etmiştir. (Galloway, 2019, s. 118). Sergi kataloğunda tüm hayvanların boyanmış ve işlenmiş resimleri yanı sıra türler hakkında bilgiler ve yok olma nedenleri de yer almaktadır. Galloway'in projesiyle ilgili en dikkat çekici noktalardan biri, bu makalede sözü edilen diğer projelerde olduğu gibi, insanların kendilerini doğanın üstünde tuttıkları ve bunu yaparken biyosferi büyük bir tehlikeye attıkları anlayışıdır.

Kendini adanmış bir diğer çevreci, sosyal aktivist ve sanatçı olan Amy Snider, Kanada çayırlarındaki buzullara karşı farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalarıyla tanınmaktadır. Snider, her yıl Rocky Dağları'nın güzelliğini ve ihtişamını görmek için oraya yolculuk ederek bunun kendisine uzun kış koşullarında hayatta kalmak için gereken manevi enerjiyi verdiğini ifade etmektedir. Bir çevreci olarak Snider, küresel çapta buzulların erimesi ve özellikle Columbia Buz Alanı'ndaki buzulların çekilmesi konusunda endişe duymaktadır. Snider için, günümüzdeki iklim krizinde yer alan riskleri insanlar için gerçek ve elle tutulur hale getirmek onun işinin temel amacını oluşturmaktadır. Sanatçı, sanatın uygun bir kitle tepkisini kışkırtmak için gerekli olan vizyon değişikliklerini harekete geçirebileceğini ummaktadır (Snider, 2020).

Columbia Buz Alanı (Columbia Icefield), son buzul çağında Kanada'nın Alberta eyaletinde, kıta ayrım çizgisindeki Athabasca Dağı'nın eteklerinde oluşmuş ve birbirine bağlı altı buzul serisini besleyen geniş bir buz kütesidir. Bu buzullar arasında en büyüğü Saskatchewan Buzulu'dur. Tennant ve Menounos (2013)'ün çalışmasında, 1919 yılına ait haritalar, 1948–1993 dönemine ait hava fotoğrafları ve 1999–2009 yılları arasındaki uydu görüntüleri bir araya getirilerek, buzulun boy, alan, yükselti ve hacim değişimleri sayısal olarak ortaya konulmuştur. Çalışma, en hızlı gerilemenin 1919–1948 yılları arasında başladığını ve 20. yüzyıl boyunca bu sürecin istikrarlı biçimde devam ettiğini göstermektedir (Tennant & Menounos, 2013).

Snider bu iklim krizini duyduğu andan itibaren kendisine sorun etmiş ve konuyla ilgili araştırmalar yapmaya başlamıştır. Sanatçı buzulların sularıyla fiziksel olarak beslendiği gibi ruhsal olarak da beslendiğini belirtmektedir. Her su yudumladığında aklına iklim krizinin büyüklüğü gelmekte ve buzun erime hızının insan faaliyetinin doğrudan sonucu olduğunu düşünmektedir (Snider, 2020).

Snider, buzulların amansızca erimesinin siyasi eylemsizlikten ve büyük çaplı bir sistemsel değişimin eksikliğinden kaynaklandığını ve Kanada çayırlarında kış ve yaz sıcaklıklarının her yıl arttığını, bu değişimin korkutucu olduğunu ifade etmektedir. "Günümüzde kış mevsiminde -35 °C'nin altında ortalama gün sayısı sıfıra inerken, 1960'lı yıllarda bu sayı yirmi beşti. Bu değişimlerle birlikte şiddetli sel ve kuraklıklar da yaşandı". Snider'in su kaynaklarının tükenmesi konusundaki kaygısı onu daha çok araştırmaya itmiş ve Maude Barlow'un Hükümet İhmali, Şirket İstismarı ve Kanada'nın Su Krizi (2016) adlı kitabını incelemeye başlamıştır (Steggles, 2021).

Kanadalı su bilimci David Schindler'in şu sözü sanatçıyı derinden etkilemiştir: "Suyumuz bittiğinde ekonomiyi tamamen unutacağız". Barlow, Kanada hükümetini ve değerli su kaynaklarını şirketlerin sömürsüne karşı korumadaki yetersizliğini eleştirmektedir. Ayrıca buzullardan bahsederken şu ifadelerle yer vermişti: Kanada'daki buzullar, ülkenin gölleri ve nehirleri kadar su tutar ve birçok su havzası için önemli bir yenilenme kaynağıdır (Patterson, 2010).

Şekil 5. Amy Snider, Saskatchewan Glacier (Saskatchewan Buzulu), 2019.

Britanya Kolombiyası'nda (British Columbia) 17.000 buzul bulunuyor ve Kuzey Britanya Kolombiyası Üniversitesi'nin yaptığı araştırma, bunların hepsinin hızlı bir erime sürecinde olduğu gösteriyor (Barlow, 2016, ss. 6-7). Daha önce görülmemiş ölçekte bir kuraklığın, kitlesel açlığın ve milyonlarca su mültecisinin su aramak için kurak toprakları terk ederek göç etmesinin zemini hazırlanıyor (Barlow, 2016, s. 3). Snider, araştırmaları sonucunda kaygılarının artmasıyla, yaşanan iklim krizine dikkat çekmek için porselen fincan şeklindeki heykellerinde dünya buzullarının kırılganlığını yansıtmaktadır. Bunlar, iklim değişikliği karşısında dünyadaki buzulların durumunu temsil etmektedir. Kimisi erimekte, kimisi dağılmakta, kimisinin de parçaları kopmaktadır. Buzağılama, buzulun ileri doğru hareketi sonucu büyük buz parçalarının kopması olayına verilen isimdir. Bu büyük buz parçalarına genel olarak buzdağları denir. Saskatchewan Glacier isimli çalışma (Şekil 5) birbirine neredeyse degen kar tanesi şekillerinden oluşmaktadır. Horie gibi Snider de çalışmasını suyla ilişkilendirildiği için fincan formundan yola çıkmıştır. Sanatçı, Kanada çayırlarında Columbia Buz Alanı'nın bir parçası olan Saskatchewan Buzulu'ndan gelen suyun, aynı zamanda tarım ve endüstriye su kaynağı sağladığı için buzulun önemine vurgu yapmaktadır (Snider, 2020).

Snider, malzeme olarak kili jeolojik olarak buzullarla olan bağlantısından dolayı çalışmasında kullanmaktadır. Şekil 5'teki çalışmasında son derece ince porselen kar tanelerinin kırılganlığı, buz alanlarının geçici durumunu metaforik olarak iletmektedir. Sanatçı eseri kırılgan hale getirmek için porselene şekil verdikten sonra pişirmeyerek, küçük bir hava akımıyla bile yıkılma hassasiyeti oluşturmuştur. Bu çalışma buzulların varlığını belgelediği gibi, gelecekte buzulların tamamen erime ihtimaline de gönderme yapmaktadır.

Julianna Rhymer- Zwierciadlo Waka Güney Manitoba'daki bir çiftlikte büyüyen ve iklim krizine duyarlı bir diğer sanatçıdır. Araştırma kapsamında bahsi geçen Horie, Galloway ve Snider gibi sanatçıların iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratabileceğine ve olumlu eylemleri artırabileceğine inanmaktadır. Zwierciadlo Waka, “sanatçıların çevre aktivizmi içerisinde toplumsal bir rolü olduğuna inanıyorum. İnsan kusurlarını, çevre üzerindeki olumsuz etkilerimizi ve daha iyi neler yapabileceğimizi

doğrudan birisini suçlamadan da ortaya koyan sanat eserleri yaratabiliriz. Bunu işimizde mizahı kullanarak oluşturmak mümkün. Çalışmalarımın bir kısmı mizah içeriyor veya tehdit edici olmayan bir şekilde bakılabilecek tanıdık nesne öğeleri içeriyor” ifadesiyle çalışmalarında kırılganlık, savurganlık, bolluk, bilinmeyen ve bilinçsiz tüketim olgularını araştırmaktadır (Centre for Craft, 2021).

Zwierciadlowska-Rhymer’ın çalışmaları, gıda üzerine yapılan tartışmalı konuları ele almaktadır. Çalışmalarının ana konusunu gıda tüketimi oluştururken, aynı zamanda hayvanların sağlığı ve refahı, meyve, sebze, hayvan ve tahıl ürünlerinde kullanılan çok sayıda antibiyotik, herbisit ve pestisit gibi zararlı maddeleri ve gıda atıklarıyla ilgilenmektedir.

Çevre gazetecisi ve yazar olan Tatiana Schlossberg, “Göz Ardı Edilmeyen Tüketimde Bilmediğiniz Çevresel Etkiler” kitabında, Amerika Birleşik Devletleri’nde her yıl 133-160 milyar pound gıdanın israf edildiğini ve yetiştirilen tüm gıdanın yaklaşık yüzde otuz birinin yenmeden çöpe atıldığını belirtmektedir (Schlossberg, 2019, ss. 86-89). ABD’de israf edilen bu yiyecekler, tarımda kullanılan tatlı suyun yüzde 21’ini, ürün yetiştirmek için kullanılan arazinin yüzde 18’ini, satın alınan gübrelerin yüzde 18’ini oluşturuyor ve yüzde 21’i çöplüklere gönderilerek sera gazı olan metan gazının salınmasına neden oluyor (Little, 2019, s. 189).

Schlossberg, atıkların üçte birinin tüm aç insanları doyurmaya yeteceğini ileri sürmektedir (Schlossberg, 2019, s. 89). Yiyecek israfı yapanın sadece aileler olmadığını, restoranların genellikle çok büyük porsiyonlar servis ederek, tabakta çok fazla artık yemek kalmasına sebebiyet verdiklerini düşünmektedir. Kanada’da patates çiftçileri genellikle hasat makinelerinin işleyemediği ürünleri toprağın üstünde bırakmaktadır. Toplayıcılar gelip toplamadığı takdirde, ürünler çürümeye bırakılmaktadır. Mekanik olarak hasat edilemeyecek boyutta olan veya estetik açıdan uygun olmayan gıdalar toplam verimin yaklaşık yüzde 20’sini oluşturmaktadır (Schlossberg, 2019, s. 91). Atık araştırmacısı Darby Hooper çevresel bir bakış açısıyla şunları ifade etmektedir: “Yiyecek israfı aynı zamanda onu yetiştirmek, işlemek, paketlemek, yıkamak ve soğutmak için harcadığımız tüm su, enerji, tarımsal kimyasallar, emek ve diğer kaynakları da israf etmek anlamına geliyor” (Little, 2019, s. 193).

İlk insanlar, tahıl ve yiyecek saklamak için yaptıkları kapları kil ve toprak kullanarak üretmişlerdir. Zamanla çömlekçiler, kilden mutfak eşyaları yapmaya başlamışlardır. Bu üretim süreçleri Sanayi devrimiyle birlikte, porselen yemek takımları üreten fabrikalara dönüşmüştür. Günümüzde el yapımı yemek takımları, seri üretim ve ince çini takımlarının yanı sıra Batı toplumlarının sofralarını süslemeye devam etmektedir. Çeşitli kil türlerini veren toprak, aynı zamanda çiftlik hayvanlarını besleyen otların, insanların yediği tahılların, meyvelerin ve sebzelerin de yetiştiği ortamdır. Bu sebeple Zwierciadlowska-Rhymer, kili, doğrudan tükettiğimiz yiyecekler ve hayvansal ürünlerle olan ilişkisinden dolayı sanatsal pratiğinde malzeme olarak kullanmaktadır. Sanatçının kil kullanımı ürettiği eserlerin içeriğiyle uyum sağlamaktadır.

Şekil 6. Julianna Zwierciadlowska-Rhymer, Udder Consumption (Meme Tüketimi), 2017.

Zwierciadlowska-Rhymer, Udder Consumption (Şekil 6) isimli eserini ilk olarak endüstriyel süt ürünleri yetiştiriciliği üzerine araştırma yaptığı 2017 yılında tasarlamıştır. Çalışma birçok çiftçilik uygulaması, satın alma ve tüketim alışkanlıkları hakkında sorgulamayı teşvik etmektedir. Çalışmaya uzaktan bakıldığı zaman Paris pastanelerinden çıkmış pembe bir tatlıyı anımsatmaktadır. Yakından bakıldığında ise izleyici bunların aslında kek olmadığını, tersine çevrilmiş, grotesk, itici ve deforme olmuş inek memeleri olduğunu görerek şaşırılmaktadır. Kekler saman balyalarının üstünde sergilenerek, samanın kokusunun alana yayılması, kırsal bir ortamı çağrıştırmaktadır.

İneklerin yemyeşil çayırarda otladığı günlerin geride kaldığını ve belirli yağ oranı için yetiştirilen sığırlar gibi, süt sığırlarının da daha fazla süt üretmek için doğal olmayan yöntemlerle yetiştirildikleri bilinmektedir. Süt üretiminin artması doğurganlıkta sorunlara yol açarak, süt ineğinin süt üretebilmesi için doğum yapması gerekmektedir. Sorunu çözmek adına sürünün tamamının aynı anda buzağılamaları için suni tohumlama yapılmasının yanı sıra, doğurganlık ilaçları da kullanılmaktadır. Günümüzde süt ineği hem kendi sütü hem de insan tüketimi için yeterli süt üretebilmesine rağmen buzağılar anneleriyle sekiz-dokuz ay geçirememekte, doğar doğmaz annelerinden alınmaktadır. Bu ayrılık, tıpkı insanlar gibi buzağuların dokuz ay boyunca ineğin içinde büyümesi nedeniyle her iki taraf için de gereksiz strese neden olmaktadır. Dişi buzağular süt ineği olarak yetiştirilirken, erkek buzağular dana eti olarak yetiştirilmektedir. Küçük kafeslerde tutularak nadiren ve kısa süreli dışarı çıkmalarına izin verilmektedir. Anne ineklerin yalnızca kafesinden sağım istasyonlarına hareket etmesine izin verilmektedir. Hayatlarını beton üzerinde ayakta durarak geçirmekte ve bu da onların vücutlarının yıpranmasına ve kısa bir süre sonra kesilerek satılmalarına sebep olmaktadır. Normal bir çevrede yirmi yıl kadar yaşayabilen ineklerin aksine burada ömürleri beş yıl kadar sürmektedir.

Ayumi Horie gibi Zwierciadlowska-Rhymer da pasta benzeri heykellerinin toplumsal değişimin aracı olmasını amaçlamaktadır. Günümüzde güzel ve lezzetli görünen birçok kek Genetiği Değiştirilmiş Organizmalarla (GDO) yapılmaktadır. İnsan tüketimine yönelik ürünlerde kullanılan mısırların hemen hemen hepsinin GDO'lu olduğu bilinmektedir. GDO'lar, şeker pancarından elde edilen şeker gibi içeriklerde gizlidir. İnsanların tükettiği gıdalarda kullanılan her türlü malzemenin listesi oldukça geniştir.

GDO'lu ürünler kanola yağında, mısır şurubunda ve tatlandırıcı olarak kullanılan yüksek fruktozlu mısır şurubunda bulunmaktadır. Konserve soda, atıştırma yiyecekler, şekerlemeler ve tahıllara baktığınızda GDO'lardan kaçmanın ne kadar zor olduğu görülmektedir. Beslenme çalışmaları, fruktozun kilo alımı ve diyabet dahil olmak üzere ciddi sağlık sorunlarına yol açabileceğini göstermektedir. Sanatçının çalışmasını ilginç kılan bir diğer ayrıntı ise kullandığı krema rengidir. Pudra şekerinde GDO'nun yanı sıra gıda boyası gibi katkı maddeleri de bulunmaktadır. Bu renklendiriciler alerjiyi, hiperaktiviteyi, öğrenme bozukluğunu, sinirliliği, saldırganlığı artırarak kanser hastalığıyla ilişkilendirildiği bilinmektedir. (Stokes, 2010, s. 19).

Zwierciadlowska-Rhymer'in enstalasyonları, SARS-CoV-2 salgını sırasında ortaya çıkan gıdayla ilgili birçok konuya değinmektedir. Sanatçı'nın hayvanlara saygıyla davranılan, yiyeceklere hiçbir katkı maddesinin eklenmediği ve hayatın biraz daha yavaş olduğu bir zamana dönme isteği, kırsalda mülk satın alan ve şehirlerin hızlı temposundan uzaklaşan birçok kişide yankı bulmaktadır. Bu durum, endüstriyel çiftçiliğe son verilmesini ve çiftlik hayvanlarının doğal yaşamına saygı gösterilmesini talep eden dilekçelerin artışıyla ortaya konmaktadır.

Zwierciadlowska-Rhymer gibi sanatçılar biyosferde meydana gelen kritik ve hızlı değişimlere yanıt vermektedir. Sanatın merceğinden, çevremizin şu anki öngörülemezliğinin altında yatan sosyal, kültürel, politik ve ekonomik sorunları ele almaktadırlar. İklim değişikliğiyle doğrudan ilgili politikalar ve eylemlerde bulunmada başarısız olan politikacıların ve dünya liderlerinin aksine, bu sanatçılar insanların iklim değişikliğiyle bağlantılı çeşitli sorunlarla yüzleşmeleri için çeşitli fırsatlar yaratmaktadır. İnsanların gezegene ve insan olmayan canlılara yönelik olumsuz etkilerine doğrudan değinmektedir. Makalede incelenen sanatçıların her biri çevresel kaygılara görsel bir biçim kazandırma konusunda kendilerini sorumlu hissederek üretim yapmaktadır. Okyanus kirliliği, petrol boru hatları, madencilik, cinsiyet kimliği, türlerin yok oluşu, buzulların erimesi, su ve gıda güvenliği, gıda israfı ve hayvan hakları gibi kavramları tartışmaktadır. Amaçları insan bilincinde derin bir değişim yaratmaktır. Bunu yaparak, insanları gezegenimizi kurtarmak ve hem insanlar hem de diğer canlılar için sürdürülebilir, ahlaki ve etik bir gelecek yaratmak için harekete geçmeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Uluslararası alanda tanınan sanatçı Courtney Mattison, iklim değişikliğini karmaşık ve büyük ölçekli seramik heykel eserleri üzerinden tartışmaktadır. Sanatçının okyanus koruma bilimi ve politikası alanındaki geçmişi, sanat pratiğini şekillendirmektedir. Mattison'ın yerel çalışmalarını, deniz yaşamının kırılğan güzelliği aracılığıyla iklim değişikliğini görselleştiren seramik heykeller oluşturmaktadır. Titizlikle tasarlanan büyük ölçekli duvar rölyefleri, binlerce sırlanmış seramik ve porselen parçadan oluşmaktadır. Bu rölyefler genellikle mercan resiflerinde yaşayan omurgasız hayvanların (örneğin mercanlar, anemonlar, süngerler ve tunikler) çeşitliliğini ve karmaşıklığını kutlamaktadır. Kullandığı sırlar sağlıklı bir resifin canlı tonlarını ve dokularını yansıtmaktadır.

Mercan resifleri ısınan sıcaklıklara karşı hassastır ve küresel sıcak hava dalgalarının sayısındaki artışla birlikte iklim değişikliği hassas bir dengeyi bozmaktadır. Mercanlar, mercan dokularında yaşayan bir fotosentetik alg olan zooxanthellae ile

simbiyotik bir ilişkiye sahiptir. Bu mikroskobik algler, konakçılara mercanların hayatta kalmak için ihtiyaç duyduğu enerjinin çoğunu sağlar ve resiflerin inanılmaz renklerini ortaya çıkarmaktadır. Ancak mercanlar strese girdiğinde, zooxanthellae'lerini dışarı atarlar ve geriye kalanları açığa çıkarırlar. Mattison'ın çalışmalarının çoğu, onun "hayalet ve uğursuz" olarak adlandırdığı bu renk yokluğunu yansıtır (Earthday, 2020).

Mercanların karşı karşıya olduğu varoluşsal tehditlere rağmen Mattison, özellikle gençler olmak üzere sayısız bilim insanı, sanatçı ve aktivistin, çevreciliği teşvik etmek için çeşitli platformlarda seslerini duyurmayı hedeflemektedir. "Bu kadar çok insanın yardım etmeye ve katkıda bulunmaya istekli olması heyecan verici. Her birimizin birbirimize ilham vermek için kullanabileceğimiz benzersiz bir yeteneği veya becerisi olduğunu düşünüyorum" (Earthday, 2020).

Sanatçı eserlerinde genellikle ısınan denizlerden etkilenen resiflerdeki mercan beyazlamasının kontrastını vurgulamak için beyaz sır kullanımına ağırlık vermektedir. Çalışmalarının kırılabilirliği ve kimyasal yapısı canlı bir mercaninkine benzemektedir. Deniz omurgasızlarının tanıdık olmayan formlarını görünür hale getirerek, izleyicilerde doğal çevreyi korumaya ilham veren bir merak duygusu yaratmayı amaçlamaktadır.

Şekil 7. Courtney Mattison, Our Changing Seas VII (Değişen Denizlerimiz VII), 2020-2021.

Our Changing Seas VII isimli çalışma (Şekil 7), sanatçının elle şekillendirme yöntemiyle yaptığı üç yüz elli seramik mercan, sünger ve anemon gibi deniz omurgasızlarının oluşturduğu çift galaksi spiralinden oluşmaktadır. Bu çalışma, iklim değişikliği konusunu gündeme getirirken aynı zamanda mercan resiflerinin muazzam biyolojik çeşitliliğini araştırmaktadır. Porselen dokunaçların ve kırılabilir mercan resiflerinin insan etkisine karşı savunmasızlığını gözler önüne sermektedir.

Plastiğin doğada çözünememesi, önce tüm ekosistemi, ardından suda yaşayan canlıları ve insanı etkileyen ciddi bir çevre kirliliğine yol açmaktadır. Plastiklerin yüzde 99'a yakın kısmının yenilenemeyen fosil yakıtlarından, yüzde 1'lik kısmının ise nişasta, selüloz, şeker ve bitkisel yağ gibi çeşitli polimerlerden üretilmesi çevreye en çok zarar veren atıklar arasında gösterilmektedir (Yakışık, 2023, s. 39)

1970’li yıllardan sonra ikili gezegen krizi olarak literatüre giren iklim değişikliği ve biyolojik çeşitlilik kaybına, 1990’lı yıllardan sonra plastik atık temelli kirlilik de eklenerek üçlü gezegen krizi olarak kavramlaşmıştır. İklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin azalması ve ekosistem kirliliğinin artışı ekosistemin bütünlüğünü bozarak özellikle yoksulluk, açlık, sağlık, su, şehirler ve iklim konularında SKA’na ulaşmayı %80 oranında zorlaştırdığı belirtilmektedir (Yakışık, 2023, s. 42). Bu sonuç bize ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik için ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğin ihmal edilmemesi gerektiğine işaret etmektedir (Yakışık, 2023, s. 42).

Şekil 8. Özge Tan, Karaya Vuran 1, 2020.

Akademisyen ve seramik sanatçısı olan Özge Tan, plastik atık kirliliği ve çevreye zararları konusuna dikkat çekmek için üretimler gerçekleştirmektedir. Tan eserlerinin içeriğini: “...ve insan, ömrü kendininkinden uzun plastikleri yarattı. Batan bir’ dünya bu, akli olduğu için kendini diğerlerinden ayıran türün, yarattığı karmaşaya giderek battığı bi’ dünya. Kendi yarattığıyla getirir insan kendi sonunu, akli olmadığı için kendinden ayırdığı dünyanın geri kalanıyla birlikte. Şimdi sen söyle, akıl ne?” ifadeleriyle açıklamaktadır (Sevim & Tan, 2020, s. 171).

Karaya Vuran 1 (Şekil 8) isimli eserde, küresel ısınmadan kaynaklı türleri tehdit altında olan balinalar ele alınmıştır. Kaide üzerinde çaresiz bir biçimde asılı duran seramik heykel, balinaların çevresel kirlilikten dolayı karaya vurmalarını çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Sanatçının eserlerinde, kendine sorduğu ‘tüm bu canlılar bir sergi salonunda nasıl karaya vurur?’ sorusuna, salondaki stantlara vurmuş ya da atıkların içine batarak bir kısmı kaybolmuş figürlerle bir cevap verme niyetindedir (Sevim & Tan, 2020, s. 172).

Her yıl tahmini 300.000 setase (balina, yunus, mutur balinası) balıkçılık kaynaklı hedef dışı avcılık nedeniyle ölürken, popülasyonlar artan gemi trafiğinden, sualtı gürültüsünden, kirlilikten ve iklim değişikliğinden etkilenmektedir. Bu tehditler balinaların kritik yaşam alanları ve göç yolları ile örtüşüyor; üreme ve beslenme alanları arasında seyahat eden balinalar için tehlikeli ve zaman zaman ölümcül bir engel oluşturmaktadır (WWF, 2024). Deniz memelilerin yaşam mücadelesini karaya vuran serisiyle ele alan Tan, plastik atıklara seramik heykeller üzerine yaptığı dekorlarla gönderme yapmaktadır. Figürler üzerinde, Pasifik Okyanusu’nun ortasında ortaya çıkan 3,4 milyon kilometrekare genişliğinde, 7 milyon ton ağırlığındaki plastik yığınından oluşan 7. kıtanın içindeki her bir plastik parçasını temsil eden çizimler yer almaktadır

(Sevim & Tan, 2020, s. 172). Tan'ın bu eseri Greenpeace Philippines'lerin Washes Up çalışmasını akıllara getirmektedir. Greenpeace Philippines'ler plastik atıkları malzeme olarak kullanırken, Tan plastik atıkları resimselleştirerek seramik heykellerin yüzeyinde yansıtmaktadır. Sanatçıların ortak özelliği, bu atıkların deniz memelerinin yaşamındaki olumsuz etkileridir. Çevreye ciddi anlamda zarar veren plastik atıkları konu edinen sanatçılar, konu üzerinde yeniden düşünmemiz gerektiğini sorgulamaktadır.

Şekil 9. Kate MacDowell, Assisted Living 1-2 (Destekli Yaşam 1-2), 2011-2012.

Hayvanlarla güçlü bağları olan insanlar neredeyse tüm sanat disiplinlerinde hayvan temasını ve çeşitli hayvan figürlerini konu edinmişlerdir. Hayvan teması ve çeşitli hayvan figürleri tarihin başlangıcı denebilecek zamanlardan günümüze kadar pek çok farklı sanat disiplininde giderek artan şekilde karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, 2022, s. 21).

Sanatçı Kate MacDowell, çalışmalarında iklim değişikliği, çevresel kirlilik ve GDO'lu ürünlerin etkileri gibi konulara yer vermektedir. Bu konulara, canlıların başkalaşmasını görselleştirerek etkili ve rahatsız edici tasarımlarıyla değinmektedir. Eserlerinde baş, gövde ve uzuvlar farklı türlerden esinlenilerek oluşturulmaktadır (Şekil 9). MacDowell, bilimsel vaka çalışmalarına olan hayranlığını bir araya getirerek, insanın doğal dünya üzerindeki etkisinin hikayesini anlatan parçalar yaratmaktadır.

Sanatçının elle şekillendirme yöntemiyle yaptığı porselen heykeller, çevresel tehditleri ve bunların sonuçlarını araştırarak insan ve doğa arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Melez figürleri insanın doğal dünyayla olan ilişkisindeki olumsuzları aktarmaktadır. Hayvanların tasvirleri, kurumsal kâr tarafından yönlendirilen ve endüstriyel toplumun duyarsızlığı metaforuyla ilişkilendirilmektedir. Figürlerin sert bakışları, izleyiciyi kendisiyle yüzleşmeyi amaçlamaktadır.

Şekil 10. Ekrem Coşkun, Çaba, Detay.

Kömür, petrol ve gaz gibi fosil yakıtlar küresel iklim değişikliğine sebep olan yakıtlar arasında gösterilmektedir. Sera gazı emisyonları Dünya'yı kapladıkça, güneşin ısınıpı hapsetmektedir. Bu durum, küresel ısınmaya ve iklim değişikliğine yol açmaktadır. Dünya'nın, kayıtlı tarih boyunca herhangi bir döneme kıyasla daha hızlı ısındığı bilinmektedir. Zamanla sıcaklıklar hava döngülerini değiştirerek doğanın olağan dengesini bozmaktadır. Bu durum insanlar ve Dünya'daki diğer tüm yaşam formları için birçok risk oluşturmaktadır.

Kapitalist sistemin maksimum kâr elde etme ilkesi, toplulukları bilinçsiz tüketime yönlendirmektedir. Büyük ölçekte alışkanlık hatta hastalık haline gelen tüketim olgusu küresel ölçekte savaflara neden olmaktadır. Bu savaflar kitlesel katliamlara sebep vermekte insanlar hem birbirlerini hem de yavaş yavaş dünyayı yok etmektedirler (Coşkun, 2025, s. 144).

Akademisyen ve seramik sanatçısı Coşkun, toplumsal bilincin oluşması umuduyla küresel ısınma ve iklim krizine karşı eser üreten bir diğer sanatçıdır. Coşkun, sanatçıların ve sanatın özgürlükçü doğasının tüketimden ziyade üretimi temel alması gerektiğini savunmaktadır (Coşkun, 2025, s. 145).

Sanatçı, Çaba (Şekil 10) adlı eserinde insanlığın sahip olduğu zengin mimari dokunun küresel ısınmanın sebep olacağı tahribat nedeniyle kaybedileceğini vurgulamaktadır. Doğayı, ormanları ve denizleri koruyamayan insanlığın zamanla tarihi güzellikleri de kaybedeceği gerçeğine değinmektedir. “Bizler bu yok oluşun bilinçsiz bireyleri olarak yaşamımıza devam edersek, muhtemeldir ki gelecek nesiller bizim tanık olduğumuz etkileyici doğal güzellikleri ve zengin mimari dokuyu göremeyeceklerdir” (Coşkun, 2025, s. 145).

Çalışmada görülen kayık formu, insanların küresel ısınmayla ilgili aldığı tedbirlerin yetersizliğini görselleştirmeyi amaçlamaktadır. Küresel değişimin bir diğer etkilerinden volkanik lavlar eserde kayığı taşıyan kolon görevi görmektedir. Kayığın içersinde kurtarıma istemiyle yerleştirilen kültürel ve değerli mimari yapılar lavlardan etkilendiği için yapıların şekli ve biçiminin bozulduğu dikkat çekmektedir. Eserin tabanında bir nevi kaide görevi gören plaka susuzluğun beraberinde getirdiği kuraklık

problemine değinmektedir. Çoşkun'un iklim krizini savaşlarla ve çevre tahribatıyla ilişkilendirmesi, izleyene iklim krizinin bir diğey yüzünü göstermektedir.

İnsanlığın Dünya üzerinde yarattığı en büyük etki olarak görülen iklim krizi, hayatın her alanına etki eden ve yüz çevrilmeyecek kadar önemli bir olgudur. 21. yüzyılın en büyük sorunlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Sanatçılardan bu alanda gösterdikleri çaba ne yazık ki yeterli değildir. Her ne kadar sanatçılar bu konuda söylemler geliştirmiş olsalar da, iklim krizini hafifletmek tüm insanlığın ortak amacı olması gerekmektedir.

SONUÇ

Çağdaş iklim değışikliği hareketi, sanatçılardan iklim değışikliğinin zorluklarına yanıt vermek için, yalnızca halkla somut veriler arasında tampon görevi görmekle kalmayıp, aynı zamanda iklim değışikliğini ele alan eserlerle toplumu teşvik etmektedir. Makalede sunulan bulgular, sanatın, sanatçılardan ve sanat yöneticilerinin önemli roller üstlendiğini öne sürmektedir. Sanatın küresel iklim değışikliği hareketindeki rolü, iklim değışikliği sorunlarıyla kişisel etkileşimi derinleştirerek yeni platformlar sağlamaktır. Her sanat ve iklim değışikliği projesinin birincil amacı harekete geçme çağrısı yapmak olmasa da, izleyicilerde çevre dostu bir davranışın oluşması sanatçının amacını kısmen de olsa karşılamaktadır. Sanatçılar, iklim değışikliği sorunlarının potansiyel olarak güçlü tezahürlerini üretmek için bilgiyi özümseyip entegre etme konusunda benzersiz yetenekler sunmaktadır. Bu çalışmadaki sanatçılardan, hikaye anlatımı ve üretimleriyle izleyicide önemli bir farkındalık oluşturduğu söylenebilir. Dahası, bazı sanatçılar yerel düzeyde izleyiciye katılım için bir yol sunmaktadır. Bu durum iklim değışikliğini ele alan çevresel sanat kataloğuna katkıda bulunurken sanatın ve sanatçının önemini de ortaya çıkarmaktadır.

İklim değışikliği hareketine daha fazla sanatçı katkıda buldukça, iklim değışikliği konusunda farkındalığın artacağı düşünülmektedir. İnsanlarda davranış değışikliğini harekete geçirmede kolektifin gücün yadsınmaması gerekmektedir. Bireyin kolektiften daha az güce sahip olduğu bir gerçektir. Bu sebeple sanat ve iklim değışikliği projelerinin gücü makalede de gösterilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmadan yola çıkarak, iklim değışikliği üzerine yapılan eserlerin kümülatif etkisinin, en büyük iklim değışikliği sanat programından daha fazla güce sahip olduğunu söylemek yanlış olamayacaktır.

Sanatçılardan üretim öncesi araştırmaları ve iklim verileri, üretim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Sanatçı, potansiyel olarak izleyicinin iklim değışikliği anlayışını değıştirmekte sonsuz bir güce sahiptir. Ancak bir bireyi iklim değışikliği farkındalığı ve eylemine dahil etme söz konusu olduğunda yanlış izlenimin sonuçlarını göze almak sanatçının sorumluluğundadır. Esneklik, sanatın bir dilidir; bir sanat eserinin birden fazla yorumu ve hesaplanamaz kişisel bağlantıları olabilir. Sanatçılar daha derin projeler geliştirmede ve topluma ulaşmada temel bir rol oynayabilir. Küresel iklim değışikliği hareketinin bir parçası olarak, sanat ve iklim değışikliği projelerinden en azından bazılarının stratejik planlar geliştirmesi ve izleyici odaklı çalışmaları denemesi hayati önem taşımaktadır. Bu sebeple sanatçılardan sanat ve iklim değışikliği projelerini hedefler ve değerlendirme yöntemlerini içerecek şekilde üretmelerinin devam ettirilmesini gerektiği düşünülmektedir.

İklim değişikliğinin hızının aksine, küresel iklim değişikliği bilinci yavaş devam eden bir harekettir. Bu sebeple sanatçılar ve sanat örgütleri, büyük kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sanat vakıfları, sanat okulları, müzeler, galeriler, sanat merkezleri, sanatçı kolektifleri ve resmi olmayan gruplar; izleyicinin iklim değişikliği sorunlarıyla etkileşimini artırmak için gerekenden fazlasını yapmak durumundadır.

Sanat okullarının küresel iklim değişikliği hareketine katılma potansiyeline daha yakından bakıldığında akademideki öğretim elemanlarının sanat öğrencileri üzerinde etkili bir gücü vardır. Sanat ve iklim değişikliği, öğrenciler için mecburi bir konu olmak zorunda olmasa da, öğrencileri baştan sona profesyonel bir sanatçı ve işbirlikçi olarak sanat ve sosyal eylem projelerine dahil etmek büyük ölçüde faydalı olacaktır. Öğretim elemanları genç sanatçılara ortaklıklar, proje geliştirme, izleyici katılımı, tanıtım ve değerlendirme hakkında eğitim vermeleri için benzersiz bir konumdadır.

Üniversitelerin yanı sıra sanat platformları da sanat ve iklim değişikliği projelerini artırmanın ve niceliksel etki verilerini güçlendirmek için daha fazla harekete geçme çağrısında bulunabilir. Sanat platformları, basın bağlantıları, web sitesi, sosyal medya ve yeni teknolojiler kullanarak sanatçıların iklim değişikliği konusunda sanatçılara destek olabilir. Sanat organizasyonlarının, harekete geçme çağrısı oluşturarak sanatın rolünü ve etkisini artırmak için sanatçıların mesajlarını daha uzağa iletmelerine yardımcı olmaları gerektiği düşünülmektedir. Böylece iklim kriziyle ilgili farkındalık daha da artacak ve gelecek için önemli adımlar atılmış olacaktır.

Araştırmada yer alan sanatçılar kendi sanatsal pratikleriyle iklim krizinin sonuçlarını ve bu durumu daha fazla ciddiye almamız gerektiğini açıkça ifade etmektedir. Bu sanatçılar; çevreyle ilgili farkındalığı artırma, hem insanlık hem de doğadaki tüm canlılık için sürdürülebilir, ahlaki ve etik bir gelecek yaratmak için herkese ilham vermede önemli bir rol almış ve almaya devam edecekleri düşünülmektedir.

Makalede sanatçıların her birinin farklı toplumları temsil etmelerine rağmen, eserlerinin içeriğinin 21. yüzyılda insanlığın en önemli problemlerinden biri olan iklim değişikliği odağında olması, konunun toplumsal ve tarihsel bağlamdaki önemini göstermektedir. Kendi özgün ifade dilleri ile biçimlendirdikleri seramik eserlerde sanatçılar seçtikleri çarpıcı imgeler üzerinden yarattıkları anlamlarla, iklim krizi gerçeğini açığa çıkarmaktadır. Ayrıca sanatçılar iklimin içinde bulunduğu acil durumu ifade ederken, malzemenin anlatım olanaklarını ve sınırlarını da genişletmektedir.

KAYNAKÇA

Yayımlanmış Eserler

- Bilbay, Ö. F., & Karaca, E. (2025). İklim krizi ve katı atık yönetimi. *Kent Akademisi Dergisi*, 18(3), 1596-1618. <https://doi.org/10.35674/kent.1534146>
- Coşkun, E. (2025). *Eşik kavramının seramik form ekseninde yorumları* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Galloway, J. (2019). *Endangered species project: New England*. Blurb Publishing.
- Hargens, U. (Ed.). (2019). *In service: Engaging and connecting through clay (1st ed.)*. Northern Clay Center. https://www.ursulahargens.com/wp-content/uploads/InService_catalogue.pdf
- Hawkins, H. (2016) *Creativity*. Routledge.

- Little, A. (2019). *The fate of food: What we'll eat in a bigger, hotter, smarter world*. Harmony.
- Schlossberg, T. (2019). *Inconspicuous consumption: An obsessive look at the stuff we use and the world we live in*. Bloomsbury Publishing.
- Sevim, S., & Tan, Ö. (2020). Plastik atıkların doğaya verdiği zararın sanattaki yansımaları ve seramik uygulamalar. *Journal of Art*, 3(3), 159-178. <https://doi.org/10.31566/arts.3.012>
- Steggles, M. A. (2021). Imaging the climate crisis: The ceramic art of Horie, Galloway, Snider, and Rhymer-Zwierciadlowska. *E-Rea*, 18(2). <https://doi.org/10.4000/erea.11940>
- Tennant, C., & Menounos, B. (2013). Glacier change of the Columbia Icefield, Canadian Rocky Mountains, 1919–2009. *Journal of Glaciology*, 59(216), 671-686. <https://doi.org/10.3189/2013JoG12J135>
- Yakışık, H. (2023). Plastik atıklar ve sürdürülebilirlik: Türkiye’de plastik atık yönetimi. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2), 36-55. <https://doi.org/10.46849/guibd.1403473>
- Yıldırım, B. (2022). Zoomorfik seramikler ve çağdaş seramik sanatından seçilmiş örnekler. *Konya Sanat Dergisi*, 5, 15-38. <https://doi.org/10.51118/konsan.2022.15>

İnternet Kaynakları

- Barlow, M. (2016). *Boiling Point: Government neglect, corporate abuse and Canada's water crisis*. The Council of Canadians. <https://conseildescanadiens.org/sites/default/files/publications/cp-autumn16-boiling-point.pdf>
- Centre for Craft. (2021). *Update from 2020 bursary fund recipient: Julianna Zwierciadlowska-Rhymer*. <https://c2centreforcraft.ca/2021/02/04/update-from-2020-bursary-fund-recipient-julianna-zwierciadlowska-rhymer/>
- Earthday. (2020). *Artist courtney mattison details beauty and bleaching of coral reefs*. <https://www.earthday.org/artist-courtney-mattison-details-beauty-and-bleaching-of-coral-reefs/>
- Greenpeace Philippines. (2018). *Greenpeace Philippines clean-up, name culprits behind plastic pollution in Manila Bay*. <https://www.greenpeace.org/philippines/press/1052/greenpeace-philippines-clean-up-name-culprits-behind-plastic-pollution-in-manila-bay/>
- Horie, A. (2019). *Land of 10,000 stories*. The Democratic Cup. <https://www.thedemocraticcup.com/blogs/news/land-of-10-000-stories>
- Jigssa, E. A. (2023). *How can art amplify efforts to address climate change?* Medium. <https://icpac.medium.com/how-can-art-amplify-efforts-to-address-climate-change-7d775b261f08>
- Patterson, B. (2010). *UPDATE: Maude Barlow speaks on glaciers and the right to water*. The Council of Canadians. <https://canadians.org/analysis/update-maude-barlow-speaks-glaciers-and-right-water/>
- Snider, A. (2020). *Saskatchewan glacier*. Precipie. <https://amysnider.ca/saskatchewan-glacier/>

- Stewart, J. (2018). *Shocking beached whale installation washes up in the Philippines*. My Modern Met. <https://mymodernmet.com/greenpeace-beached-whale-sculpture-philippines/>
- Stokes, M. (2010). *The hidden health risks of food dyes*. Eating Well. <http://www.eatingwell.com/article/16442/the-hidden-health-risks-of-food-dyes/#:~:text=The%20three%20most%20widely%20used,learning%20impairment%2C%20irritability%20and%20aggressiveness>
- Stoknes, P. E. (2015). *What we think about when we try not to think about global warming*. Chelsea Green Publishing. <https://www.chelseagreen.com/product/what-we-think-about-when-we-try-not-to-think-about-global-warming/>
- WHO. (2025). *Climate change*. https://www.who.int/health-topics/climate-change#tab=tab_2
- WWF. (2024). *The effects of climate change*. <https://www.wwf.org.uk/learn/effects-of-climate-change>